

Rheoliadau drafft a osodwyd gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru o dan adran 150(2) o Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011, i'w cymeradwyo drwy benderfyniad gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru.

OFFERYNNAU STATUDOL
CYMRU

2017 Rhif (Cy.)

Y GYMRAEG

**Rheoliadau Safonau'r Gymraeg
([Dŵr a Charthffosiaeth]) 2017**

NODYN ESBONIADOL

(Nid yw'r nodyn hwn yn rhan o'r Rheoliadau)

Mae Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 (mccc 1) ("Mesur 2011") yn gwneud darpariaeth ar gyfer pennu safonau ymddygiad mewn perthynas â'r Gymraeg ("safonau"). Mae'r rhain yn disodli'r system o gynlluniau iaith Gymraeg y darperir ar eu cyfer yn Neddf yr Iaith Gymraeg 1993 (p. 38).

Mae adran 26 o Fesur 2011 yn galluogi Gweinidogion Cymru i bennu safonau, ac mae adran 39 yn eu galluogi i ddarparu bod safon yn benodol gymwys i berson drwy awdurdodi Comisiynydd y Gymraeg ("y Comisiynydd") i roi hysbysiad i'r person hwnnw sy'n ei gwneud yn ofynnol iddo gydymffurfio â'r safon ("hysbysiad cydymffurfio").

Mae'r Rheoliadau hyn yn pennu safonau mewn perthynas ag ymddygiad ymgwymerwyr dŵr a charthffosiaeth a nodir yn Atodlen 4 i'r Rheoliadau (y cyfeirir atynt yn y Rheoliadau fel "cyrff"). Penodir ymgwymerwyr dŵr a charthffosiaeth o dan adran 6 neu drwy amrywio penodiad o dan adran 7 o Ddeddf y Diwydiant Dŵr 1991(1).

Mae'r Rheoliadau hefyd yn awdurdodi'r Comisiynydd i roi hysbysiad cydymffurfio i'r cyrff hynny, mewn perthynas â safonau a bennir gan y Rheoliadau. Cyfeirir at hyn ym Mesur 2011 fel gwneud safon yn 'benodol gymwys' i gorff.

Oherwydd bod y cyrff y mae'r safonau hyn yn ymwneud â hwy o fewn Atodlen 8 i Fesur 2011, mae

(1) 1991 p. 56.

adran 37 o Fesur 2011 yn darparu mai dim ond safonau cyflenwi gwasanaethau a safonau cadw cofnodion y gellir eu gwneud yn benodol gymwys iddynt. Nid yw safon cyflenwi gwasanaethau yn gymwys ond i'r graddau ei bod yn ymwneud â darparu gan y corff wasanaeth a bennir yng ngholofn 2 o gofnod y corff yn Atodlen 8 i Fesur 2011. Yn achos yr ymgwymerwyr dŵr a charthffosiaeth a restrir yn Atodlen 4 i'r Rheoliadau hyn, mae'r gwasanaethau penodedig yn wasanaethau a ddarperir i'r cyhoedd wrth arfer swyddogaethau ymgwymerwr dŵr neu ymgwymerwr carthffosiaeth (fel y bo'n briodol) ar gyfer Cymru gyfan neu unrhyw ran ohoni.

Yn unol ag adran 44 o Fesur 2011, caiff y Comisiynydd drwy hysbysiad cydymffurfio ei gwneud yn ofynnol i gorff gydymffurfio ag unrhyw un neu ragor o'r safonau sy'n benodol gymwys iddo. I adlewyrchu hynny, mae'r safonau a bennir yn y Rheoliadau wedi eu geirio ar ffurf naratif ail berson, hynny yw ar ffurf "rhaid ichi" (ac ystyr "chi" yw'r corff perthnasol ym mhob achos).

Gan ddefnyddio'r hyblygrwydd a ddarperir gan adran 44 o Fesur 2011, caiff y Comisiynydd (os yw hynny'n rhesymol ac yn gymesur a'i fod yn dymuno gwneud hynny) ei gwneud yn ofynnol i gorff gydymffurfio ag un safon o dan rai amgylchiadau, a safon arall o dan amgylchiadau eraill. Er enghraifft, os yw un safon yn benodol gymwys i gorff, caiff y Comisiynydd ei gwneud yn ofynnol i'r corff gydymffurfio â'r safon honno o dan rai amgylchiadau, ond nid o dan amgylchiadau eraill, neu ei gwneud yn ofynnol i'r corff gydymffurfio â'r safon honno mewn rhai ardaloedd yn unig. Yn yr un modd os oes dwy neu ragor o safonau yn ymwneud ag ymddygiad penodol (er enghraifft, safonau 8 i 11 mewn perthynas ag ateb galwadau ffôn), caiff y Comisiynydd drwy gyfrwng hysbysiad cydymffurfio ei gwneud yn ofynnol i gorff gydymffurfio ag un o'r safonau hynny'n unig, neu â safonau gwahanol ar adegau gwahanol, o dan amgylchiadau gwahanol, neu mewn ardaloedd gwahanol, fel sy'n briodol i'r corff. Nid oes rheidrwydd ar y Comisiynydd felly i'w gwneud yn ofynnol i bob corff gydymffurfio â phob safon.

Yn unol ag adran 46 o Fesur 2011, rhaid i'r hysbysiad cydymffurfio a roddir i gorff ddatgan y diwrnod gosod, neu'r diwrnodau gosod; hynny yw, y diwrnod neu'r diwrnodau y daw'n ofynnol i'r corff gydymffurfio â'r safon (neu gydymffurfio â safon mewn modd penodol). Gan ddefnyddio'r hyblygrwydd a ddarperir gan adran 46, caiff y Comisiynydd osod diwrnod gosod buan i gorff gydymffurfio â safon (cyn belled â bod hynny o leiaf 6 mis ar ôl dyddiad rhoi'r hysbysiad cydymffurfio perthnasol i'r corff), neu osod diwrnod gosod ymhellach i'r dyfodol (er enghraifft mewn perthynas â safonau sy'n fwy heriol).

Pan fo safon a bennir yn y Rheoliadau hyn yn ei gwneud yn ofynnol i ddeunydd ysgrifenedig gael ei arddangos neu ei ddarparu yn Gymraeg, neu i wasanaeth gael ei ddarparu yn Gymraeg, nid yw hyn yn golygu bod rhaid arddangos neu ddarparu'r deunydd yn Gymraeg yn unig, na bod rhaid i'r gwasanaeth gael ei ddarparu yn Gymraeg yn unig (oni bai bod hynny'n cael ei nodi'n benodol).

Mae **Atodlen 1** i'r Rheoliadau yn pennu **safonau cyflenwi gwasanaethau**. Mae adran 28 o Fesur 2011 yn darparu mai ystyr "safon cyflenwi gwasanaethau" yw safon sy'n ymwneud â gweithgaredd cyflenwi gwasanaethau, ac y bwriedir iddi hybu neu hwyluso defnyddio'r Gymraeg, neu weithio tuag at sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, pan gyflawnir y gweithgaredd hwnnw. Ystyr "gweithgaredd cyflenwi gwasanaethau" yw bod person yn cyflenwi gwasanaethau i berson arall, neu yn delio ag unrhyw berson arall mewn cysylltiad â chyflenwi gwasanaethau i'r person hwnnw neu i drydydd person.

Mae **Atodlen 2** i'r Rheoliadau yn pennu **safonau cadw cofnodion**. Mae adran 32 o Fesur 2011 yn darparu mai ystyr "safon cadw cofnodion" yw safon sy'n ymwneud â chadw cofnodion ynghylch safonau penodedig eraill, cofnodion ynghylch cwynion mewn perthynas â chydymffurfedd â safonau penodedig eraill, neu gofnodion ynghylch cwynion eraill sy'n ymwneud â'r Gymraeg.

Mae **Atodlen 3** i'r Rheoliadau yn pennu **safonau sy'n ymdrin â materion atodol**. Mae'r rhain yn fathau penodol o safonau cyflenwi gwasanaethau a safonau cadw cofnodion sy'n ymdrin â'r materion y cyfeirir atynt yn adran 27(4) o Fesur 2011 (sy'n atodol i'r materion hynny yr ymdrinnir â hwy yn Atodlenni 1 a 2).

[Ystyriwyd Cod Ymarfer Gweinidogion Cymru ar gynnal Aseidiadau Effaith Rheoleiddiol mewn perthynas â'r Rheoliadau hyn. O ganlyniad, lluniwyd asesiad effaith rheoleiddiol o'r costau a'r manteision sy'n debygol o ddeillio o gydymffurfio â'r Rheoliadau hyn. Gellir cael copi oddi wrth: Uned y Gymraeg, Llywodraeth Cymru, Parc Cathays, Caerdydd, CF10 3NQ.]

Rheoliadau drafft a osodwyd gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru o dan adran 150(2) o Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011, i'w cymeradwyo drwy benderfyniad gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru.

OFFERYNNAU STATUDOL
CYMRU

2017 Rhif (Cy.)

Y GYMRAEG

Rheoliadau Safonau'r Gymraeg ([Dŵr a Charthffosiaeth]) 2017

Gwnaed ***

Yn dod i rym ***

Mae Gweinidogion Cymru, drwy arfer y pwerau a roddwyd iddynt gan adrannau 26, 27, 39 a 150(5) o Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011(1), ac wedi cael cymeradwyaeth Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn unol ag adran 150(2) o'r Mesur hwnnw, yn gwneud y Rheoliadau a ganlyn:

Enwi, cychwyn, cymhwysu a dehongli

1.—(1) Enw'r Rheoliadau hyn yw Rheoliadau Safonau'r Gymraeg ([Dŵr a Charthffosiaeth]) 2017.

(2) Daw'r Rheoliadau hyn i rym ar [].

(3) Mae'r Rheoliadau hyn yn gymwys o ran Cymru.

(4) Yn y Rheoliadau hyn—

ystyr “aelod o staff” (“*member of staff*”) yw cyflogai i gorff neu unigolyn sy'n gweithio i gorff (a rhaid dehongli “staff” (“*staff*”) yn unol â hynny);

ystyr “corff” (“*body*”) yw person sy'n dod o fewn un o'r grwpiau o bersonau a restrir yn Atodlen 4.

(5) Yn y Rheoliadau hyn—

(a) mae cyfeiriadau at unrhyw weithgaredd sy'n cael ei gyflawni gan gorff, neu at unrhyw wasanaeth sy'n cael ei ddarparu gan gorff, i'w darllen fel pe baent yn cynnwys cyfeiriad at y weithgaredd hwnnw yn cael ei gyflawni ar

(1) 2011 mccc 1.

ran y corff, neu at y gwasanaeth hwnnw yn cael ei ddarparu ar ran y corff, gan drydydd parti o dan drefniadau a wneir rhwng y trydydd parti a'r corff;

- (b) yn unol â hynny, oni bai bod hysbysiad cydymffurfio yn darparu i'r gwrthwyneb, bydd corff wedi methu â chydymffurfio â safon mewn cysylltiad â gweithgaredd y mae wedi trefnu iddo gael ei gyflawni, neu wasanaeth y mae wedi trefnu iddo gael ei ddarparu, gan drydydd parti os nad yw'r gweithgaredd hwnnw neu'r gwasanaeth hwnnw wedi ei gyflawni neu ei ddarparu yn unol â'r safon.

(6) Nid oes dim byd yn y Rheoliadau hyn sy'n ei gwneud yn ofynnol i gorff gydymffurfio â safon mewn cysylltiad â gweithgaredd a gyflawnir ganddo neu wasanaeth a ddarperir ganddo pan fo'n cyflawni'r gweithgaredd hwnnw neu'n darparu'r gwasanaeth hwnnw ar ran trydydd parti o dan drefniadau a wneir rhyngddo ef a'r trydydd parti.

Safonau a bennir

2.—(1) Yn Atodlen 1—

- (a) mae Rhan 1 yn pennu safonau cyflenwi gwasanaethau;
- (b) mae Rhan 2 yn darparu bod rhaid i hysbysiad cydymffurfio ei gwneud yn ofynnol i gorff gydymffurfio â safonau penodol a bennir yn Rhan 1 os yw wedi ei gwneud yn ofynnol i'r corff gydymffurfio â safonau penodol eraill;
- (c) mae Rhan 3 yn diffinio nifer o eiriau ac ymadroddion.

(2) Yn Atodlen 2—

- (a) mae Rhan 1 yn pennu safonau cadw cofnodion;
- (b) mae Rhan 2 yn diffinio nifer o eiriau ac ymadroddion.

(3) Mae Atodlen 3 yn pennu safonau sy'n ymdrin â materion sy'n atodol i'r materion yr ymdrinnir â hwy yn y safonau a bennir yn Atodlenni 1 a 2 ac, yn benodol—

- (a) mae Rhan 1 yn pennu safonau cyflenwi gwasanaethau sy'n ymdrin â materion atodol;
- (b) mae Rhan 2 yn pennu safonau cadw cofnodion sy'n ymdrin â materion atodol;
- (c) mae Rhan 3 yn gwneud darpariaeth ynghylch dehongli'r safonau atodol.

Safonau sy'n benodol gymwys

3. Mae Gweinidogion Cymru yn awdurdodi Comisiynydd y Gymraeg i roi hysbysiad cydymffurfio i gorff sy'n ei gwneud yn ofynnol iddo gydymffurfio ag unrhyw un neu ragor o'r safonau a bennir o dan reoliad 2 ac Atodlenni 1 i 3.

Enw

Gweinidog y Gymraeg a Dysgu Gydol Oes, o dan awdurdod Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg, un o Weinidogion Cymru
Dyddiad

ATODLEN 1 Rheoliad 2(1)

Safonau Cyflenwi Gwasanaethau

RHAN 1

Y SAFONAU

1 Safonau ynghylch gohebiaeth a anfonir gan gorff

(1) Pan fo corff yn ateb gohebiaeth

Safon 1: Os byddwch yn cael unrhyw ohebiaeth yn Gymraeg oddi wrth berson, rhaid ichi ateb yn Gymraeg (os oes angen ateb), oni bai bod y person wedi dweud nad oes angen ateb yn Gymraeg.

(2) Pan fo corff yn gohebu

(a) Pan fo corff yn gohebu â pherson

Safon 2: Oni bai eich bod yn anfon pob gohebiaeth sydd wedi ei chynhyrchu gan system at berson (“P”) yn Gymraeg, pan fyddwch yn anfon gohebiaeth sydd wedi ei chynhyrchu gan system at P am y tro cyntaf, rhaid ichi ofyn i P a yw’n dymuno cael gohebiaeth sydd wedi ei chynhyrchu gan system oddi wrthyich yn Gymraeg, ac os yw P yn ymateb i ddweud ei fod yn dymuno hynny rhaid ichi—

(a) cadw cofnod o ddymuniad P,

(b) anfon unrhyw ohebiaeth sydd wedi ei chynhyrchu gan system a anfonwch at P o hynny ymlaen yn Gymraeg.

(b) Pan fo corff yn gohebu â sawl person (er enghraifft, pan fydd yn anfon cylchlythyr, neu’n anfon yr un llythyr at nifer o gartrefi)

Safon 3: Pan fyddwch yn anfon yr un

ohebiaeth at nifer o bersonau, rhaid ichi anfon fersiwn Gymraeg o'r ohebiaeth ar yr un pryd ag y byddwch yn anfon unrhyw fersiwn Saesneg ohoni.

(3) Safonau cyffredinol ynghylch gohebu

Safon 4: Os nad ydych yn gwybod a yw person yn dymuno cael gohebiaeth sydd wedi ei chynhyrchu gan system oddi wrthy ch yn Gymraeg, rhaid ichi ddarparu fersiwn Gymraeg o'r ohebiaeth pan fyddwch yn anfon gohebiaeth sydd wedi ei chynhyrchu gan system at y person hwnnw.

Safon 5: Os byddwch yn llunio fersiwn Gymraeg a fersiwn Saesneg gyfatebol o ohebiaeth, rhaid ichi beidio â thrin y fersiwn Gymraeg yn llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg (er enghraifft, os yw'r fersiwn Saesneg wedi ei llofnodi, neu os oes manylion cyswllt wedi eu darparu ar y fersiwn Saesneg, rhaid i'r fersiwn Gymraeg gael ei thrin yn yr un modd).

Safon 6: Rhaid ichi ddatgan—

- (a) mewn gohebiaeth, a
- (b) mewn cyhoeddiadau a hysbysiadau sy'n gwahodd personau i anfon ymateb neu i anfon gohebiaeth atoch,

eich bod yn croesawu cael gohebiaeth yn Gymraeg, y byddwch yn ateb gohebiaeth yn Gymraeg, ac na fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

2 Safonau ynghylch galwadau ffôn i gorff

(1) Galwadau ffôn i brif rif ffôn y corff ac i unrhyw linellau cymorth neu ganolfannau galwadau

Safon 7: Pan fydd person yn cysylltu â chi

ar eich rhifau llinell gymorth ymholiadau cyfrifon neu ar eich rhifau llinell gymorth gwasanaeth a bod gwasanaeth Cymraeg ar gael, rhaid ichi roi gwybod i'r person bod gwasanaeth Cymraeg ar gael.

Safon 8: Pan fydd person yn cysylltu â chi ar eich rhifau llinell gymorth ymholiadau cyfrifon, rhaid ichi ddelio â'r alwad yn Gymraeg yn ei chyfanrwydd os yw'r person yn dymuno hynny (gan drosglwyddo'r alwad i aelod o staff sy'n gallu delio â'r alwad yn Gymraeg os yw hynny'n angenrheidiol).

Safon 9: Pan fydd person yn cysylltu â chi ar eich rhifau llinell gymorth gwasanaeth rhwng 9am a 5pm ar ddiwrnod gwaith, rhaid ichi ddelio â'r alwad yn Gymraeg os yw'r person yn dymuno hynny—

(a) hyd nes ei bod yn angenrheidiol trosglwyddo'r alwad i aelod o staff nad yw'n siarad Cymraeg sy'n gallu darparu gwasanaeth ar bwnc penodol; a

(b) hyd nes nad oes aelod o staff sy'n siarad Cymraeg ar gael i ddarparu gwasanaeth ar y pwnc penodol hwnnw.

Safon 10: Pan fyddwch yn hysbysebu rhifau ffôn, llinellau cymorth neu wasanaethau canolfannau galwadau, rhaid ichi beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Safon 11: Pan fyddwch yn cyhoeddi eich rhifau llinell gymorth ymholiadau cyfrifon a'ch rhifau llinell gymorth gwasanaeth, rhaid ichi nodi (yn Gymraeg) eich bod yn croesawu galwadau yn Gymraeg.

Safon 12: Os oes gennych ddangosyddion

perfformiad ar gyfer delio â galwadau ffôn, rhaid ichi sicrhau nad yw'r dangosyddion perfformiad hynny yn trin galwadau ffôn a wneir yn Gymraeg yn llai ffafriol na galwadau a wneir yn Saesneg.

Safon 13: Rhaid i'ch prif wasanaeth (neu wasanaethau) ateb galwadau ffôn roi gwybod i bersonau sy'n galw, yn Gymraeg, fod modd gadael neges yn Gymraeg.

Safon 14: Pan na fo gwasanaeth Cymraeg ar gael ar eich rhifau llinell gymorth ymholiadau cyfrifon neu eich rhifau llinell gymorth gwasanaeth, rhaid ichi roi gwybod i'r personau sy'n galw, yn Gymraeg (pa un ai drwy gyfrwng neges wedi ei hawtomeiddio neu fel arall) pryd y bydd gwasanaeth Cymraeg ar gael.

(2) Corff yn delio â galwadau ffôn drwy system wedi ei hawtomeiddio

Safon 15: Rhaid i unrhyw system ffôn wedi ei hawtomeiddio sydd gennych ddarparu'r gwasanaeth cyfan wedi ei awtomeiddio yn Gymraeg.

3 **Safonau ynghylch cyfarfodydd a gynhelir gan gorff nad ydynt yn agored i'r cyhoedd yn gyffredinol**

(1) Cyfarfodydd rhwng corff ac un person gwahoddedig arall

Safon 16: Os byddwch yn gwahodd un person ("P") yn unig i gyfarfod, rhaid ichi ofyn i P a fyddai'n dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod, a hysbysu P y byddwch, os oes angen, yn darparu gwasanaeth cyfieithu o'r Gymraeg i'r Saesneg at y diben hwnnw.

Safon 16A: Os byddwch wedi gwahodd un

person (“P”) yn unig i gyfarfod, a bod P wedi eich hysbysu ei fod yn dymuno defnyddio’r Gymraeg yn y cyfarfod, rhaid ichi drefnu bod gwasanaeth cyfieithu ar y pryd neu wasanaeth cyfieithu olynol o’r Gymraeg i’r Saesneg ar gael yn y cyfarfod (oni bai eich bod yn cynnal y cyfarfod yn Gymraeg heb gymorth gwasanaeth cyfieithu).

(2) Cyfarfodydd rhwng corff a mwy nag un person gwahoddedig

Safon 17: Os byddwch yn gwahodd mwy nag un person i gyfarfod, rhaid ichi ofyn i bob person a yw’n dymuno defnyddio’r Gymraeg yn y cyfarfod.

Safon 17A: Os byddwch wedi gwahodd mwy nag un person i gyfarfod, a bod o leiaf 10% (ond llai na 100%) o’r gwahoddedigion wedi eich hysbysu eu bod yn dymuno defnyddio’r Gymraeg yn y cyfarfod, rhaid ichi drefnu bod gwasanaeth cyfieithu ar y pryd neu wasanaeth cyfieithu olynol o’r Gymraeg i’r Saesneg ar gael yn y cyfarfod.

Safon 17B: Os byddwch wedi gwahodd mwy nag un person i gyfarfod, a bod o leiaf 20% (ond llai na 100%) o’r gwahoddedigion wedi eich hysbysu eu bod yn dymuno defnyddio’r Gymraeg yn y cyfarfod, rhaid ichi drefnu bod gwasanaeth cyfieithu ar y pryd neu wasanaeth cyfieithu olynol o’r Gymraeg i’r Saesneg ar gael yn y cyfarfod.

Safon 17C: Os byddwch wedi gwahodd mwy nag un person i gyfarfod, a bod o leiaf 30% (ond llai na 100%) o’r gwahoddedigion wedi eich hysbysu eu bod yn dymuno defnyddio’r Gymraeg yn y cyfarfod, rhaid ichi drefnu bod gwasanaeth cyfieithu ar y pryd neu wasanaeth cyfieithu olynol o’r Gymraeg i’r Saesneg ar gael

yn y cyfarfod.

Safon 17CH: Os byddwch wedi gwahodd mwy nag un person i gyfarfod, a bod pawb a gafodd wahoddiad wedi eich hysbysu eu bod yn dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod, rhaid ichi drefnu bod gwasanaeth cyfieithu ar y pryd neu wasanaeth cyfieithu olynol o'r Gymraeg i'r Saesneg ar gael yn y cyfarfod (os nad ydych yn cynnal y cyfarfod yn Gymraeg heb gymorth gwasanaeth cyfieithu).

4 Safonau ynghylch cyfarfodydd a drefnir gan gorff sy'n agored i'r cyhoedd

Safon 18: Os byddwch yn trefnu cyfarfod sy'n agored i'r cyhoedd rhaid ichi ddatgan ar unrhyw ddeunydd sy'n ei hysbysebu, ac ar unrhyw wahoddiad iddo, bod croeso i unrhyw un sy'n bresennol ddefnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod.

Safon 19: Pan fyddwch yn anfon gwahoddiadau i gyfarfod yr ydych yn ei drefnu sy'n agored i'r cyhoedd rhaid ichi eu hanfon yn Gymraeg.

Safon 20: Os byddwch yn gwahodd personau i siarad mewn cyfarfod yr ydych yn ei drefnu sy'n agored i'r cyhoedd rhaid ichi—

- (a) gofyn i bob person a wahoddir i siarad a yw'n dymuno defnyddio'r Gymraeg, a
- (b) os yw'r person hwnnw (neu o leiaf un o'r personau hynny) yn eich hysbysu ei fod yn dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod, darparu gwasanaeth cyfieithu ar y pryd neu wasanaeth cyfieithu olynol o'r Gymraeg i'r Saesneg at y diben hwnnw (os nad ydych

yn cynnal y cyfarfod yn
Gymraeg heb wasanaeth
cyfieithu).

Safon 21: Os byddwch yn trefnu cyfarfod sy'n agored i'r cyhoedd, rhaid ichi sicrhau bod gwasanaeth cyfieithu ar y pryd neu wasanaeth cyfieithu olynol o'r Gymraeg i'r Saesneg ar gael yn y cyfarfod, a rhaid ichi hysbysu'r rheini sy'n bresennol ar lafar yn Gymraeg—

(a) bod croeso iddynt ddefnyddio'r Gymraeg,
a

(b) bod gwasanaeth cyfieithu ar y pryd neu wasanaeth cyfieithu olynol (fel y bo'n briodol) ar gael.

Safon 22: Os byddwch yn arddangos unrhyw ddeunydd ysgrifenedig mewn cyfarfod yr ydych yn ei drefnu sy'n agored i'r cyhoedd, rhaid ichi sicrhau bod y deunydd yn cael ei arddangos yn Gymraeg, a rhaid ichi beidio â thrin unrhyw destun Cymraeg yn llai ffafriol na'r testun Saesneg.

5 **Safonau ynghylch digwyddiadau cyhoeddus a drefnir neu a ariennir gan gorff**

Safon 23: Os byddwch yn trefnu digwyddiad cyhoeddus, neu'n ariannu o leiaf 50% o ddigwyddiad cyhoeddus, rhaid ichi sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth hybu'r digwyddiad (er enghraifft, o ran y ffordd y mae'r digwyddiad yn cael ei hysbysebu neu y rhoddir cyhoeddusrwydd i'r digwyddiad).

Safon 24: Os byddwch yn trefnu digwyddiad cyhoeddus, neu'n ariannu o leiaf 50% o ddigwyddiad cyhoeddus, rhaid ichi sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol

na'r Saesneg yn y digwyddiad (er enghraifft, mewn perthynas â gwasanaethau a gynigir i bersonau sy'n bresennol yn y digwyddiad, mewn perthynas ag arwyddion a arddangosir yn y digwyddiad, ac mewn perthynas â chyhoeddiadau sain a wneir ynddo).

**6 Safon ynghylch
cyhoeddusrwydd a hysbysebu
gan gorff**

Safon 25: Rhaid i unrhyw ddeunydd cyhoeddusrwydd neu ddeunydd hysbysebu yr ydych yn ei lunio gael ei lunio yn Gymraeg, ac os byddwch yn llunio'r deunydd yn Gymraeg ac yn Saesneg, rhaid ichi beidio â thrin y fersiwn Gymraeg yn llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg.

**7 Safonau ynghylch corff yn
arddangos deunydd yn
gyhoeddus**

Safon 26: Rhaid i unrhyw ddeunydd yr ydych yn ei arddangos yn gyhoeddus gael ei arddangos yn Gymraeg, a rhaid ichi beidio â thrin unrhyw fersiwn Gymraeg o'r deunydd yn llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg.

Safon 27: Rhaid i unrhyw ddeunydd yr ydych yn ei arddangos mewn arddangosfa gyhoeddus sydd wedi ei threfnu gennych gael ei arddangos yn Gymraeg, a rhaid ichi beidio â thrin unrhyw fersiwn Gymraeg o'r deunydd yn llai ffafriol na fersiwn Saesneg.

**8 Safonau ynghylch corff yn
llunio dogfennau**

Safon 28: Os byddwch yn llunio dogfen sydd ar gael i'r cyhoedd, rhaid ichi ei llunio yn Gymraeg—

- (a) os yw pwnc y ddogfen yn awgrymu y dylid ei llunio yn Gymraeg, neu
- (b) os yw'r gynulleidfa a

ragwelir, a'u
disgwyliadau, yn
awgrymu y dylid
llunio'r ddogfen yn
Gymraeg.

Safon 29: Os byddwch yn llunio dogfen yn Gymraeg ac yn Saesneg (pa un ai ydynt yn fersiynau ar wahân ai peidio), rhaid ichi beidio â thrin unrhyw fersiwn Gymraeg yn llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg.

Safon 30: Os byddwch yn llunio fersiwn Gymraeg a fersiwn Saesneg o ddogfen ar wahân, rhaid ichi sicrhau bod y fersiwn Saesneg yn datgan yn glir bod y ddogfen hefyd ar gael yn Gymraeg.

9 Safonau ynghylch corff yn llunio ac yn cyhoeddi ffurflenni

Safon 31: Pan fyddwch yn anfon ffurflen at berson ("P") am y tro cyntaf, rhaid ichi ofyn i P a yw'n dymuno cael ffurflenni yn Gymraeg, ac os yw P yn ymateb i ddweud ei fod yn dymuno hynny rhaid ichi—

- (a) cadw cofnod o ddymuniad P,
- (b) anfon unrhyw ffurflenni a anfonwch at P o hynny ymlaen yn Gymraeg.

Safon 32: Rhaid i unrhyw ffurflen yr ydych yn ei rhoi ar gael i'r cyhoedd gael ei llunio yn Gymraeg.

Safon 32A: Os byddwch yn llunio fersiwn Gymraeg a fersiwn Saesneg o ffurflen ar wahân, rhaid ichi sicrhau bod y fersiwn Saesneg yn datgan yn glir bod y ffurflen hefyd ar gael yn Gymraeg.

Safon 32B: Os byddwch yn llunio ffurflen yn Gymraeg ac yn Saesneg (pa un ai ydynt yn fersiynau ar wahân ai peidio), rhaid ichi sicrhau nad yw'r fersiwn Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg, a rhaid ichi beidio â gwahaniaethu rhyngddynt o ran unrhyw ofynion sy'n berthnasol

i'r ffurflen (er enghraifft mewn perthynas ag unrhyw ddyddiad cau ar gyfer cyflwyno'r ffurflen neu mewn perthynas â'r amser a ganiateir ar gyfer ymateb i gynnwys y ffurflen).

Safon 33: Os byddwch yn mewnosod gwybodaeth ar fersiwn Gymraeg o ffurflen (er enghraifft, cyn ei hanfon at aelod o'r cyhoedd er mwyn iddo wirio'r cynnwys neu er mwyn iddo lenwi gweddill y ffurflen), rhaid ichi sicrhau bod yr wybodaeth yr ydych yn ei mewnosod yn cael ei mewnosod yn Gymraeg.

10 **Safonau ynghylch gwefannau a gwasanaethau ar-lein corff**

(1) Gwefannau a gyhoeddir gan gorff

Safon 34: Rhaid ichi sicrhau—

- (a) bod testun pob tudalen ar eich gwefan ar gael yn Gymraeg,
- (b) bod pob tudalen Gymraeg ar eich gwefan yn gweithredu'n llawn, ac
- (c) nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg ar eich gwefan.

Safon 35: Rhaid ichi sicrhau—

- (a) bod testun hafan eich gwefan ar gael yn Gymraeg,
- (b) bod unrhyw destun Cymraeg ar hafan eich gwefan (neu, pan fo'n berthnasol, bod eich hafan Gymraeg) yn gweithredu'n llawn, ac
- (c) nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg mewn perthynas â hafan eich gwefan.

Safon 36: Pan fyddwch yn cyhoeddi tudalen newydd ar eich gwefan neu'n diwygio tudalen, rhaid ichi sicrhau—

- (a) bod testun y dudalen honno ar gael yn Gymraeg,
- (b) bod unrhyw fersiwn Gymraeg o'r dudalen yn gweithredu'n llawn, ac
- (c) nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg o ran testun y dudalen honno.

Safon 37: Os oes gennych dudalen Gymraeg ar eich gwefan sy'n cyfateb i dudalen Saesneg, rhaid ichi nodi'n glir ar y dudalen Saesneg bod y dudalen hefyd ar gael yn Gymraeg, a darparu dolen uniongyrchol at y dudalen Gymraeg ar y dudalen Saesneg gyfatebol.

Safon 38: Rhaid ichi ddarparu'r rhyngwyneb a'r dewislenni ar bob tudalen ar eich gwefan yn Gymraeg.

Safon 39: Rhaid ichi neilltuo a chynnal tudalen (neu dudalennau) ar eich rhyngwyd sy'n darparu gwybodaeth (yn Gymraeg) am—

- (a) y gwasanaethau yr ydych yn eu darparu a'r gweithgareddau yr ydych yn eu cyflawni yng Nghymru, a
- (b) y gwasanaethau Cymraeg yr ydych yn eu darparu a sut y gellir cael gafael ar bob un o'r gwasanaethau Cymraeg hynny.

(2) *Apiau a gyhoeddir gan gorff*

Safon 40: Rhaid i bob ap yr ydych yn ei gyhoeddi weithredu'n llawn yn Gymraeg, a rhaid ichi beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg o ran yr ap hwnnw.

(3) Cyfleuster sgwrsio ar-lein

- Safon 41:** Os oes gennych gyfleuster sgwrsio byw, rhaid ichi ei ddarparu yn Gymraeg.
- Safon 41A:** Rhaid ichi ddatgan (yn Gymraeg) ar eich gwefan fod eich cyfleuster sgwrsio byw ar gael yn Gymraeg a sut y gellir dod o hyd iddo.
- 11** **Safonau ynghylch defnydd corff o'r cyfryngau cymdeithasol**
- Safon 42:** Pan fyddwch yn defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol, rhaid ichi beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.
- Safon 43:** Os bydd person yn cysylltu â chi drwy'r cyfryngau cymdeithasol yn Gymraeg, rhaid ichi ateb yn Gymraeg (os oes angen ateb).
- 12** **Safon ynghylch peiriannau hunanwasanaeth**
- Safon 44:** Rhaid ichi sicrhau bod unrhyw beiriannau hunanwasanaeth sydd gennych yn gweithio'n llawn yn Gymraeg, a rhaid peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg mewn perthynas â'r peiriant hwnnw.
- 13** **Safonau ynghylch arwyddion a arddangosir gan gorff**
- Safon 45:** Pan fyddwch yn gosod arwydd newydd neu'n adnewyddu arwydd (gan gynnwys arwyddion dros dro) rhaid i unrhyw destun sy'n cael ei arddangos ar yr arwydd gael ei arddangos yn Gymraeg (pa un ai ar yr un arwydd sy'n arddangos y testun cyfatebol yn Saesneg neu ar arwydd ar wahân); ac os yw'r un testun yn cael ei arddangos yn Gymraeg ac yn Saesneg, rhaid ichi beidio â thrin y testun Cymraeg yn llai ffafriol na'r testun Saesneg.

Safon 46: Pan fyddwch yn gosod arwydd newydd neu'n adnewyddu arwydd (gan gynnwys arwyddion dros dro), a bod yr arwydd hwnnw'n cyfleu yr un wybodaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg, rhaid i'r testun Cymraeg gael ei roi mewn safle fel mai hwnnw sy'n debygol o gael ei ddarllen yn gyntaf.

Safon 47: Rhaid ichi sicrhau bod y testun Cymraeg ar arwyddion yn gywir o ran ystyr a mynegiant.

14 Safonau ynghylch derbyn ymwelwyr i adeiladau'r corff

Safon 48: Rhaid i unrhyw wasanaeth derbynfa yr ydych yn ei roi ar gael yn Saesneg hefyd fod ar gael yn Gymraeg, a rhaid i unrhyw berson sydd am gael gwasanaeth derbynfa Cymraeg beidio â chael ei drin yn llai ffafriol na pherson sydd am gael gwasanaeth derbynfa Saesneg.

Safon 49: Os nad oes gwasanaeth derbynfa wyneb yn wyneb Cymraeg ar gael gennych a bod person yn dymuno cael gwasanaeth derbynfa Cymraeg, rhaid ichi—

- (a) gofyn i'r person a yw'n dymuno ichi drefnu i aelod o staff sy'n siarad Cymraeg fynd i'r dderbynfa, a
- (b) os yw'r person hwnnw wedi eich hysbysu ei fod yn dymuno i aelod o staff sy'n siarad Cymraeg fynd i'r dderbynfa, rhaid ichi drefnu i aelod o staff sy'n siarad Cymraeg fynd i'r dderbynfa i ddarparu gwasanaeth sy'n cyfateb i'r gwasanaeth derbynfa Cymraeg.

Safon 50: Os nad oes gwasanaeth derbynfa wyneb yn wyneb Cymraeg ar gael yn eich derbynfa, rhaid ichi

sicrhau bod gwasanaeth derbynfa yn Gymraeg ar gael dros ffôn yn eich derbynfa.

Safon 51: Rhaid ichi arddangos arwydd yn eich derbynfa sy'n datgan (yn Gymraeg) fod croeso i bersonau ddefnyddio'r Gymraeg yn y dderbynfa.

15 Safonau ynghylch corff yn gwneud hysbysiadau

Safon 52: Rhaid i unrhyw hysbysiad yr ydych yn ei gyhoeddi neu ei arddangos gael ei gyhoeddi neu ei arddangos yn Gymraeg, a rhaid ichi beidio â thrin unrhyw fersiwn Gymraeg o'r hysbysiad yn llai ffafriol na fersiwn Saesneg ohono.

Safon 53: Pan fyddwch yn cyhoeddi neu'n arddangos hysbysiad sy'n cynnwys y testun Cymraeg yn ogystal â'r testun Saesneg, rhaid i'r testun Cymraeg gael ei roi mewn safle fel mai hwnnw sy'n debygol o gael ei ddarllen yn gyntaf.

16 Safonau ynghylch corff yn dyfarnu grantiau

Safon 54: Rhaid i unrhyw ddogfennau yr ydych yn eu cyhoeddi sy'n ymwneud â cheisiadau am grant gael eu cyhoeddi yn Gymraeg, a rhaid ichi beidio â thrin fersiwn Gymraeg o'r dogfennau hynny yn llai ffafriol na fersiwn Saesneg ohonynt.

Safon 55: Pan fyddwch yn gwahodd ceisiadau am grant, rhaid ichi ddatgan yn y gwahoddiad y caniateir i geisiadau gael eu cyflwyno yn Gymraeg ac na fydd unrhyw gais a gyflwynir yn Gymraeg yn cael ei drin yn llai ffafriol na chais a gyflwynir yn Saesneg.

Safon 55A: Rhaid ichi beidio â thrin ceisiadau am grant a gyflwynir yn Gymraeg

yn llai ffafriol na cheisiadau a gyflwynir yn Saesneg (gan gynnwys, ymysg pethau eraill, mewn perthynas â'r dyddiad cau ar gyfer cael ceisiadau, ac mewn perthynas ag amseriad rhoi gwybod i ymgeiswyr am benderfyniadau).

Safon 56: Os byddwch yn cael cais am grant yn Gymraeg, a bod angen cyf-weld ag ymgeisydd fel rhan o'ch asesiad o'r cais, rhaid ichi gynnig cynnal y cyfweiliad yn Gymraeg ac, os yw'r ymgeisydd yn dymuno hynny, rhaid ichi gynnal y cyfweiliad yn Gymraeg (heb gymorth gwasanaeth cyfieithu ar y pryd na gwasanaeth cyfieithu olynol).

Safon 57: Os byddwch yn cael cais am grant yn Gymraeg, a bod angen cyf-weld ag ymgeisydd fel rhan o'ch asesiad o'r cais rhaid ichi—

- (a) cynnig darparu gwasanaeth cyfieithu o'r Gymraeg i'r Saesneg er mwyn i'r ymgeisydd allu defnyddio'r Gymraeg yn y cyfweiliad, a
- (b) os yw'r ymgeisydd yn dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfweiliad, darparu gwasanaeth cyfieithu ar y pryd at y diben hwnnw (oni bai eich bod yn cynnal y cyfweiliad yn Gymraeg heb wasanaeth cyfieithu).

Safon 58: Pan fyddwch yn rhoi gwybod i ymgeisydd beth yw'ch penderfyniad mewn perthynas â chais am grant, rhaid ichi wneud hynny yn Gymraeg os cyflwynwyd y cais yn Gymraeg.

17 **Safonau ar gyfer codi ymwybyddiaeth ynghylch gwasanaethau Cymraeg a ddarperir gan gorff**

Safon 59: Rhaid ichi hybu unrhyw

wasanaeth Cymraeg a ddarperir gennych, a hysbysebu'r gwasanaeth hwnnw yn Gymraeg.

Safon 60: Os byddwch yn darparu gwasanaeth yn Gymraeg sy'n cyfateb i wasanaeth yr ydych yn ei ddarparu yn Saesneg, rhaid i unrhyw gyhoeddusrwydd neu ddogfen yr ydych yn ei llunio, neu wefan yr ydych yn ei chyhoeddi, sy'n cyfeirio at y gwasanaeth Saesneg nodi bod gwasanaeth cyfatebol ar gael yn Gymraeg.

Safon 61: Rhaid ichi roi ar gael i aelodau'r staff sy'n darparu gwasanaethau wyneb yn wyneb i'r cyhoedd ac sy'n gallu siarad Cymraeg fathodyn iddynt gyfleu eu bod yn siarad Cymraeg.

Safon 61A: Rhaid ichi hybu ymhlith aelodau'r staff sy'n darparu gwasanaethau wyneb yn wyneb i'r cyhoedd wisgo bathodyn sy'n cyfleu bod aelod o staff yn gallu siarad Cymraeg.

18 Safon ynghylch hunaniaeth gorfforaethol corff

Safon 62: Pan fyddwch yn llunio, yn diwygio neu'n cyflwyno eich hunaniaeth gorfforaethol, rhaid ichi beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

19 Safonau ynghylch cyrsiau a gynigir gan gorff

Safon 63: Os byddwch yn cynnig cwrs addysg sy'n agored i'r cyhoedd, rhaid ichi ei gynnig yn Gymraeg.

Safon 64: Os byddwch yn cynnig cwrs addysg sy'n agored i'r cyhoedd, ac sydd wedi ei anelu'n benodol at bersonau sy'n 18 oed neu'n iau, rhaid ichi ei gynnig yn Gymraeg.

Safon 65: Os byddwch yn datblygu cwrs addysg sydd i'w gynnig i'r cyhoedd, rhaid ichi asesu'r angen

i'r cwrs hwnnw gael ei gynnig yn Gymraeg; a rhaid ichi sicrhau bod yr asesiad wedi ei gyhoeddi ar eich gwefan.

RHAN 2

SAFONAU SY’N DDIBYNNOL AR SAFONAU ERAILL – AMODAU ARBENNIG

- 20 Pan fydd hysbysiad cydymffurfio yn ei gwneud yn ofynnol i gorff gydymffurfio ag un o'r safonau a restrir ar res benodol yng ngholofn 1 o Dabl 1, rhaid i'r hysbysiad cydymffurfio hwnnw hefyd ei gwneud yn ofynnol i'r corff hwnnw gydymffurfio (ym mha fodd bynnag y gwêl Comisiynydd y Gymraeg yn briodol) â'r safon neu'r safonau a restrir ar y rhes honno yng ngholofn 2 (neu ag un neu ragor o'r safonau hynny pan nodir hynny).

TABL 1

<i>Rhes</i>	Colofn 1 <i>Prif safon</i>	Colofn 2 <i>Safon ddibynnol</i>
(1)	Ateb gohebiaeth Safon 1	Safon 6
(2)	Gohebu â sawl person Safon 3	Safon 5 Safon 6
(3)	Safonau cyffredinol ynghylch gohebu Safon 4	Safon 5 Safon 6
(4)	Codi ymwybyddiaeth ynghylch gohebu yn Gymraeg	

	Safon 6	Safon 1
(5)	Cael galwadau ffôn Safon 7	Un neu ragor o'r canlynol: Safon 8 Safon 9
(6)	Cael galwadau ffôn Safon 8 neu 9	Safon 7 Safon 11
(7)	Codi ymwybyddiaeth ynghylch gwasanaethau ffôn yn Gymraeg Safon 11	Un neu ragor o'r canlynol: Safon 8 Safon 9 a hefyd Safon 13, a Safon 14
(8)	Cyfarfodydd ag un person Safon 16	Safon 16A
(9)	Cyfarfodydd ag un person Safon 16A	Safon 16
(10)	Cyfarfodydd â mwy nag un person Safon 17	Un neu ragor o'r canlynol: Safon 17A Safon 17B Safon 17C a hefyd: Safon 17CH

(11)	Cyfarfodydd â mwy nag un person Safon 17A, 17B, 17C neu 17CH	Safon 17
(12)	Cyfarfodydd cyhoeddus Safon 18	Safon 21
(13)	Cyfarfodydd cyhoeddus Safon 21	Safon 18
(14)	Dogfennau Safon 28	Safon 29 Safon 30
(15)	Ffurflenni Safon 32	Safon 32A Safon 32B
(16)	Gwefannau Safon 34, 35 neu 36	Safon 37
(17)	Cyfleuster sgwrsio byw Safon 41	Safon 41A
(18)	Cyfleuster sgwrsio byw Safon 41A	Safon 41
(19)	Arwyddion Safon 45 neu 46	Safon 47
(20)	Derbynfa Safonau 48, 49 neu 50	Safon 51
(21)	Codi ymwybyddiaeth ynghylch gwasanaethau Cymraeg mewn derbynfa Safon 51	Un neu ragor o'r canlynol:

		Safon 48 Safon 49 Safon 50
(22)	Grantiau Safon 55	Safon 55A Safon 58
(23)	Grantiau Safon 56 neu 57	Safon 55 Safon 55A
(24)	Codi ymwybyddiaeth o'r Gymraeg Safon 61	Safon 61A
(25)	Codi ymwybyddiaeth o'r Gymraeg Safon 61A	Safon 61

RHAN 3

DEHONGLI'R SAFONAU

- 21** Rhaid dehongli'r safonau a bennir yn Rhan 1 o'r Atodlen hon fel a ganlyn.
- 22** Nid yw'r safonau a bennir ond yn gymwys i'r graddau y mae corff yn—
- (a) cyflenwi gwasanaethau i berson, neu
 - (b) yn delio ag unrhyw berson arall mewn cysylltiad â chyflenwi gwasanaethau—
 - (i) i'r person arall hwnnw, neu
 - (ii) i drydydd person.
- 23** Nid yw'r safonau ond yn gymwys i'r graddau y mae'r safonau yn ymwneud â darparu gan gorff wasanaeth a ddarperir i'r cyhoedd wrth arfer swyddogaethau'r corff fel ymgymwrwr dŵr neu ymgymwrwr carthffosiaeth ar gyfer Cymru gyfan neu unrhyw ran ohoni.
- 24** Nid yw'n ofynnol i gorff lunio, cyhoeddi, arddangos nac anfon deunydd yn Gymraeg i'r graddau y mae deddfiad arall wedi pennu geiriad dogfen, arwydd neu ffurflen a fyddai'n groes i'r gofyniad hwnnw.
- 25** At ddibenion y safonau—
- (a) nid yw gofyniad i lunio unrhyw ddeunydd ysgrifenedig i'w anfon, i'w gyhoeddi, i'w arddangos, i'w roi ar gael neu i'w ddyroddi yn Gymraeg yn golygu mai dim ond yn Gymraeg y dylid llunio'r deunydd, ei anfon, ei gyhoeddi, ei arddangos, ei roi ar gael neu ei ddyroddi, nac yn golygu y dylid llunio'r deunydd yn Gymraeg yn

gyntaf (oni bai bod hynny'n cael ei nodi'n benodol yn y safon);

- (b) nid yw gofyniad bod gwasanaeth neu weithgaredd i gael ei ddarparu yn Gymraeg yn golygu mai dim ond yn Gymraeg y dylid darparu'r gwasanaeth hwnnw neu'r gweithgaredd hwnnw (oni bai bod hynny'n cael ei ddatgan yn benodol yn y safon).

26

(1) Nid yw'n ofynnol i gorff gyfieithu i'r Gymraeg unrhyw destun nad yw wedi ei lunio ("testun A").

(2) Ni fydd corff yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol os nad yw'n cyfieithu testun A i'r Gymraeg ond gweler is-baragraff (3).

(3) Rhaid i gorff ddefnyddio'r fersiwn Gymraeg o destun A os yw person arall wedi llunio testun A yn Gymraeg yn unol—

- (a) â'i Gynllun Iaith Gymraeg;
- (b) â dyletswydd i gydymffurfio â safonau;
- (c) â Rheolau Sefydlog y Cynulliad;
- (ch) ag adran 35(1C) o Ddeddf 2006; neu
- (d) â Chynllun Ieithoedd Swyddogol Comisiwn y Cynulliad.

(4) Yn y paragraff hwn—

- (a) ystyr "Cynllun Iaith Gymraeg" yw cynllun iaith Gymraeg a lunnir yn unol â Rhan 2 o Ddeddf yr Iaith Gymraeg 1993(1);
- (b) ystyr "dyletswydd i gydymffurfio â safonau" yw dyletswydd i gydymffurfio â safon o dan adran 25 o Fesur y

(1) 1993 p. 38.

Gymraeg (Cymru) 2011;

- (c) ystyr “Deddf 2006” yw Deddf Llywodraeth Cymru 2006(1);
- (ch) ystyr “Rheolau Sefydlog y Cynulliad” yw rheolau sefydlog a wnaed o dan adran 31 o Ddeddf 2006;
- (d) ystyr “Cynllun Ieithoedd Swyddogol Comisiwn y Cynulliad” yw’r Cynllun a fabwysiadwyd ac a gyhoeddwyd o dan baragraff 8 o Atodlen 2 i Ddeddf 2006.

27

(1) Os bodlonir yr amodau yn is-baragraffau (a) i (c) neu os bodlonir yr amod ym mharagraff (2), nid yw’n ofynnol i gorff gydymffurfio ag unrhyw un neu ragor o’r safonau mewn cysylltiad â gweithgaredd neu wasanaeth y cyfeirir ato yn is-baragraff (b) —

- (a) Yr amod cyntaf yw bod argyfwng wedi digwydd, yn digwydd neu ar fin digwydd.
- (b) Yr ail amod yw bod y gweithgaredd sy’n cael ei gyflawni neu’r gwasanaeth sy’n cael ei ddarparu gan y corff yn angenrheidiol at ddiben atal, rheoli neu leddfu agwedd ar argyfwng neu effaith argyfwng.
- (c) Y trydydd amod yw bod yr angen am y gweithgaredd neu’r gwasanaeth y cyfeirir ato yn is-baragraff (b) yn daer.

(2) Yr amod yw bod y corff yn ymgymryd ag ymarfer argyfwng.

(3) Os bodlonir yr amod ym mharagraff (2), yna mae’r cyfeiriad at “argyfwng” yn is-baragraff (1)(b) i gael ei ddarllen fel “y ffug sefyllfa argyfwng”.

28

At ddibenion safonau 2 ac 31, mae

(1) 2006 p. 32.

corff yn gohebu â pherson neu'n anfon ffurflen at berson am y tro cyntaf pan fydd yn gohebu neu'n anfon ffurflen am y tro cyntaf ar ôl y dyddiad y mae hysbysiad cydymffurfio wedi ei gwneud yn ofynnol i'r corff gydymffurfio â'r safon.

- 29** At ddibenion safonau 2 a 4 ystyr “gohebiaeth sydd wedi ei chynhyrchu gan system” yw biliau, ceisiadau am ddarlleniadau mesuryddion, gohebiaeth ynghylch cyfrifon newydd a gohebiaeth ynghylch cau cyfrifon.
- 30** At ddibenion safonau 7, 9, 11 a 14 ystyr “linell gymorth gwasanaeth” yw llinell gymorth dros y ffôn sy'n delio â gwasanaethau dŵr neu wasanaethau carthffosiaeth ond nid ymholiadau ynghylch cyfrifon.
- 31** Yn safon 9 ystyr “diwrnod gwaith” yw diwrnod nad yw'n ddydd Sadwrn, dydd Sul, Dydd Nadolig, dydd Gwener y Groglith nac yn ddiwrnod sy'n ŵyl banc yng Nghymru a Lloegr o dan Ddeddf Bancio a Thrafodion Ariannol 1971(1).
- 32** Yn safon 15, ystyr system ffôn “wedi ei hawtomeiddio” yw system sy'n ateb galwadau ffôn ac yn arwain personau drwy drefn benodedig gyda neges wedi ei recordio sy'n gofyn, er enghraifft, i berson bwyso bysellau gwahanol er mwyn dewis opsiynau gwahanol.
- 33** Nid yw safonau 16 i 17CH yn gymwys pan gynhelir y cyfarfod ar fyr rybudd (er enghraifft, pan fydd corff yn gwneud ymholiadau o ddrws i ddrws).
- 34** Nid yw safon 24 yn gymwys i—
- (a) perfformiadau o gerddoriaeth;
 - (b) cynyrchiadau artistig neu ddramatig;

(1) 1971 p. 80.

- (c) seminarau neu gyflwyniadau llafar sy'n ymwneud â'r perfformiad neu'r cynhyrchiad;
- (ch) unrhyw recordiad o'r perfformiad, y cynhyrchiad, y seminar neu'r cyflwyniad llafar.

35 Nid yw safon 24 yn gymwys pan wneir y neges y byddwch yn ei chyhoeddi dros system annerch gyhoeddus yn ystod argyfwng neu ymarfer argyfwng.

36 Pan fo safon yn cyfeirio at ddeunydd sydd i'w lunio yn Gymraeg (ac eithrio safonau 34 i 40 (gwefannau ac apiau) a 42 a 43 (cyfryngau cymdeithasol)), mae cyfeiriadau at beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg neu at beidio â thrin fersiwn Gymraeg yn llai ffafriol na fersiwn Saesneg yn cynnwys, ymysg materion eraill, (ac yn ychwanegol at faterion penodol y cyfeirir atynt mewn unrhyw safon unigol), peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol o ran—

- (a) golwg y deunydd (er enghraifft mewn perthynas â lliw neu ffont unrhyw destun);
- (b) maint y deunydd;
- (c) lleoliad ac amlygrwydd y deunydd mewn unrhyw fan cyhoeddus;
- (ch) pryd a sut y caiff y deunydd ei gyhoeddi, ei ddarparu neu ei arddangos;
- (d) fformat cyhoeddi unrhyw ddeunydd.

37 At ddibenion safonau 28 a 32, nid yw'r cyfeiriadau at ddogfennau neu ddeunydd arall sydd ar gael i'r cyhoedd yn cynnwys dogfennau neu ddeunyddiau nad ydynt ond ar gael i'r cyhoedd yn rhinwedd Deddf Rhyddid Gwybodaeth

2000(1).

- 38** Nid yw safon 28 yn gymwys i ddeddfiad a wneir gan gorff neu i ddeddfiad drafft a lunnir gan gorff.
- 39** Nid yw safonau 28 a 29 yn gymwys i unrhyw ddeunydd hysbysebu a gynhwysir mewn dogfen, llyfryn, taflen, pamffled neu gerdyn.
- 40** (1) Nid yw safonau 31, 32, 32A a 32B yn gymwys i'r ffurflenni y cyfeirir atynt yn is-baragraff (2).
(2) At ddibenion safon 31, nid yw'n ofynnol i gorff anfon fersiwn Gymraeg o'r ffurflenni a ddefnyddir wrth wneud cais am gymorth grant gan gorff (gweler safonau 54 i 58 mewn perthynas â cheisiadau am grantiau).
- 41** Nid yw safonau 34 i 39 (gwefannau) yn gymwys i—
- (a) dogfennau y darperir dolen iddynt ar wefan, deunydd hysbysebu ar wefan, na chlipiau fideo a sain ar wefan (gweler safonau 28 i 30 am ddarpariaeth benodol mewn perthynas â dogfennau, a safon 25 mewn perthynas â deunydd hysbysebu a lunnir gan gorff);
 - (b) gwybodaeth a gyflwynir gan bersonau (ac eithrio'r corff) ar dudalen ryngweithiol a gyhoeddir ar wefan corff (er enghraifft, ar adran ar gyfer sylwadau, neu ar fforwm drafod);
 - (c) cyfleuster sgwrsio byw (gweler safonau 41 ac 41A am ddarpariaeth benodol mewn perthynas â sgwrsio byw).
- 42** (1) At ddiben safon 40, ystyr "ap" yw cymhwysiad meddalwedd sydd wedi ei gynllunio i gyflawni

(1) 2000 p. 36.

tasg benodol ar ddyfais electronig.

(2) Nid yw safon 40 yn gymwys i unrhyw ddeunydd hysbysebu ar ap (gweler safon 25 mewn perthynas â deunydd hysbysebu a lunnir gan gorff).

(3) Nid yw safon 40 yn gymwys i gyfleuster sgwrsio byw (gweler safonau 41 ac 41A am ddarpariaeth benodol mewn perthynas â sgwrsio byw.

43

At ddiben safonau 34 i 40 (gwefannau ac apiau) a safonau 42 a 43 (cyfryngau cymdeithasol), mae cyfeiriadau at beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg yn cynnwys, ymysg materion eraill (ac yn ychwanegol at faterion penodol y cyfeirir atynt mewn unrhyw safon unigol), peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol o ran—

(a) golwg y deunydd (er enghraifft, mewn perthynas â lliw, maint, ffont a fformat unrhyw destun), neu

(b) pan gyhoeddir deunydd ar y wefan, yr ap neu'r cyfryngau cymdeithasol;

ond nid yw'n golygu bod rhaid i ddeunydd Cymraeg ymddangos ar yr un dudalen â deunydd Saesneg, nac ar dudalen y mae person yn debygol o ddod o hyd iddi cyn y dudalen Saesneg wrth chwilio.

44

(1) At ddibenion safonau 41 ac 41A a pharagraffau 41, 42 a 46 ystyr 'cyfleuster sgwrsio byw' yw cymhwysiad sydd wedi ei gynllunio'n benodol i ddarparu cymorth ar-lein di-oed i ddefnyddwyr gwefan.

(2) Nid yw safon 41 yn gymwys i unrhyw ddeunydd hysbysebu ar gyfleuster sgwrsio byw (gweler safon 25 mewn perthynas â deunydd hysbysebu a lunnir gan gorff).

(3) Nid yw safon 41 (cyfleuster sgwrsio byw) yn gymwys i ddogfennau y darperir dolen iddynt

drwy'r cyfleuster sgwrsio byw, nac i glipiau fideo a sain a ddarperir drwy'r cyfleuster sgwrsio byw (gweler safonau 28 i 30 am ddarpariaeth benodol mewn perthynas â dogfennau, a safon 25 mewn perthynas â deunydd hysbysebu a lunnir gan gorff).

45

Nid yw safonau 42 a 43 (cyfryngau cymdeithasol) yn gymwys i—

- (a) dogfennau y darperir dolen iddynt drwy'r cyfryngau cymdeithasol, nac i glipiau fideo a sain a ddarperir drwy'r cyfryngau cymdeithasol (gweler safonau 28 i 30 am ddarpariaeth benodol mewn perthynas â dogfennau, a safon 25 mewn perthynas â deunydd hysbysebu a lunnir gan gorff);
- (b) gwybodaeth a gyflwynir gan bersonau (ac eithrio'r corff) ar gyfrif cyfryngau cymdeithasol corff (er enghraifft, ar adran ar gyfer sylwadau).

46

(1) Nid yw safonau 1 i 6 (gohebu) yn gymwys i ohebiaeth a anfonir drwy'r cyfryngau cymdeithasol nac i gyfleuster sgwrsio byw (gweler safonau 42 a 43 mewn perthynas â'r cyfryngau cymdeithasol a safonau 41 ac 41A mewn perthynas â chyfleuster sgwrsio byw).

(2) Nid yw safonau 34 i 40 (gwefannau ac apiau) yn gymwys i'r cyfryngau cymdeithasol (gweler safonau 42 a 43 mewn perthynas â'r cyfryngau cymdeithasol).

47

At ddiben safon 44 (peiriannau hunanwasanaeth), mae cyfeiriad at beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg yn cynnwys, ymysg materion eraill, peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol o ran golwg y deunydd (er enghraifft, mewn perthynas â lliw, maint, ffont a fformat unrhyw destun), ond nid yw'n golygu bod rhaid i ddeunydd

Cymraeg ymddangos ar sgrin yr un pryd â deunydd Saesneg.

- 48** At ddibenion safonau 48 i 51 (derbyn ymwelwyr)—
- (a) ystyr “derbynfa” yw ardal yn swyddfeydd corff lle y darperir gwasanaeth derbynfa;
 - (b) ystyr “gwasanaeth derbynfa” yw gwasanaeth croesawu personau i swyddfeydd y corff gan staff sydd ar gael at y diben hwnnw;
- 49** Nid yw safonau 48 i 51 (derbyn ymwelwyr) yn gymwys pan fydd y dderbynfa y tu allan i Gymru.
- 50** At ddibenion safonau 6, 52 a 53 ystyr “hysbysiad” yw unrhyw hysbysiad y mae corff yn ei gyhoeddi, ond nid yw’n cynnwys hysbysiadau a ragnodir gan deddfiad.
- 51** (1) At ddibenion safon 62, mae’r cyfeiriad at gorff yn llunio neu’n cyflwyno ei “hunaniaeth gorfforaethol” yn cynnwys, ymysg pethau eraill, y ffordd y mae corff yn ei gyflwyno ei hun drwy ddatganiadau gweledol, yr enw neu’r enwau a ddefnyddir gan gorff, a’r brandio a’r sloganau a ddefnyddir gan gorff (er enghraifft, brandio a sloganau a argraffir ar ei bapur ysgrifennu).
- (2) Nid yw safon 62 yn berthnasol i’r graddau y mae deddfiad yn ei gwneud yn ofynnol i gorff ddefnyddio enw cyfreithiol.
- 52** At ddibenion safonau 63 i 65 (cyrsiau), ystyr “cwrs addysg” yw unrhyw seminar, hyfforddiant, gweithdy neu ddarpariaeth debyg sy’n cael ei ddarparu neu ei darparu ar gyfer addysgu neu wella sgiliau aelodau o’r cyhoedd; ond nid yw’n cynnwys—
- (a) gweithgareddau na chysiau sy’n cael eu darparu fel rhan o’r

cwricwlwm yn unol ag
unrhyw ddeddfiad; neu

- (b) seminarau na
chyflwyniadau llafar sy'n
ymwneud â pherfformiad
neu gynhyrchiad.

53

At ddibenion y safonau, ystyr
“deddfiad” yw deddfiad (pa bryd
bynag y cafodd ei ddeddfu neu ei
wneud) sydd wedi ei gynnwys
mewn unrhyw un o'r canlynol, neu
mewn offeryn a wneir o dan un o'r
canlynol—

- (a) Deddf Seneddol; neu
- (b) Mesur neu Ddeddf gan
Gynulliad Cenedlaethol
Cymru.

ATODLEN 2 Rheoliad 2(2)

Safonau Cadw Cofnodion

RHAN 1

Y SAFONAU

1 Safonau ynghylch cadw cofnodion gan gorff

Safon 66: Rhaid ichi gadw cofnod, mewn perthynas â phob blwyddyn ariannol, o nifer y cwynion yr ydych yn eu cael sy'n ymwneud â'ch cydymffurfedd â'r safonau.

Safon 67: Rhaid ichi gadw copi o unrhyw gŵyn ysgrifenedig yr ydych yn ei chael sy'n ymwneud â'ch cydymffurfedd â'r safonau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.

Safon 68: Rhaid ichi gadw copi o unrhyw gŵyn ysgrifenedig yr ydych yn ei chael ynghylch y Gymraeg sy'n ymwneud â'ch darpariaeth o wasanaethau penodedig (pa un ai yw'r gŵyn yn ymwneud â'r safonau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy ai peidio).

RHAN 2

DEHONGLI'R SAFONAU

2 Rhaid dehongli'r safonau a bennir yn Rhan 1 o'r Atodlen hon fel a ganlyn.

3 At ddibenion safon 66, ystyr "blwyddyn ariannol" yw blwyddyn ariannol y corff ei hun.

4 At ddibenion safon 68, ystyr "gwasanaeth penodedig" yw gwasanaethau a ddarperir i'r cyhoedd wrth arfer swyddogaethau ymgymwrwr dŵr neu ymgymwrwr carthffosiaeth ar gyfer Cymru

gyfan neu unrhyw ran ohoni.

ATODLEN 3 Rheoliad 2(3)

Safonau sy'n ymdrin â Materion Atodol

RHAN 1

SAFONAU CYFLENWI GWASANAETH

1 Corff yn rhoi cyhoeddusrwydd i safonau cyflenwi gwasanaethau

Safon 69: Rhaid ichi sicrhau bod dogfen sy'n cofnodi'r safonau cyflenwi gwasanaethau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy, a'r graddau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â'r safonau hynny, ar gael ar eich gwefan.

2 Corff yn cyhoeddi gweithdrefn gwyno

Safon 70: Rhaid ichi—

- (a) sicrhau bod gennych weithdrefn gwyno sy'n delio â'r materion a ganlyn—
 - (i) sut yr ydych yn bwriadu delio â chwynion ynglŷn â'ch cydymffurfedd â'r safonau cyflenwi gwasanaethau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy, a
 - (ii) sut y byddwch yn darparu gwybodaeth i'ch staff ynglŷn â delio â'r cwynion hynny,
- (b) cyhoeddi dogfen sy'n cofnodi'r weithdrefn honno ar eich gwefan.

3 Corff yn cyhoeddi trefniadau goruchwyllo, hybu etc.

Safon 71: Rhaid ichi—

- (a) sicrhau bod gennych

drefniadau ar gyfer—

- (i) goruchwyllo'r modd yr ydych yn cydymffurfio â'r safonau cyflenwi gwasanaethau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy,
 - (ii) hybu'r gwasanaethau a gynigir gennych yn unol â'r safonau hynny, a
 - (iii) hwyluso defnyddio'r gwasanaethau hynny,
- (b) cyhoeddi dogfen sy'n cofnodi'r trefniadau hynny ar eich gwefan.

4

Corff yn llunio adroddiad blynyddol ynglŷn â safonau cyflenwi gwasanaethau

Safon 72:

(1) Rhaid ichi lunio adroddiad (“adroddiad blynyddol”), yn Gymraeg, mewn perthynas â phob blwyddyn ariannol o'r enw “Adroddiad Blynyddol Safonau'r Gymraeg” sy'n delio â'r modd y bu ichi gydymffurfio â'r safonau cyflenwi gwasanaethau yr oeddech o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy yn ystod y flwyddyn honno.

(2) Rhaid i'r adroddiad blynyddol gynnwys nifer y cwynion a gawsoch yn ystod y flwyddyn honno a oedd yn ymwneud â'ch cydymffurfedd â'r safonau cyflenwi gwasanaethau yr oeddech o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.

(3) Rhaid ichi gyhoeddi'r adroddiad blynyddol heb fod yn hwyrach na 6 mis yn dilyn diwedd y flwyddyn ariannol y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi.

(4) Rhaid ichi roi cyhoeddusrwydd i'r ffaith eich bod wedi cyhoeddi adroddiad blynyddol.

(5) Rhaid ichi sicrhau bod copi cyfredol o'ch adroddiad blynyddol ar gael ar eich gwefan.

5 **Corff yn rhoi cyhoeddusrwydd i'r modd y mae'n bwriadu cydymffurfio â safonau cyflenwi gwasanaethau**

Safon 73: Rhaid ichi gyhoeddi dogfen ar eich gwefan sy'n esbonio sut yr ydych yn bwriadu cydymffurfio â'r safonau cyflenwi gwasanaethau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.

6 **Corff yn darparu gwybodaeth i Gomisiynydd y Gymraeg**

Safon 74: Rhaid ichi ddarparu unrhyw wybodaeth y bydd Comisiynydd y Gymraeg yn gofyn amdani sy'n ymwneud â'ch cydymffurfedd â'r safonau cyflenwi gwasanaethau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.

RHAN 2

SAFONAU CADW COFNODION

7 **Corff yn rhoi cyhoeddusrwydd i safonau cadw cofnodion**

Safon 75: Rhaid ichi sicrhau bod dogfen sy'n cofnodi'r safonau cadw cofnodion yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy, a'r graddau yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â'r safonau hynny, ar gael ar eich gwefan.

8 **Corff yn darparu gwybodaeth i Gomisiynydd y Gymraeg**

Safon 76: Rhaid ichi ddarparu unrhyw gofnodion a gadwasoch yn unol â'r safonau cadw cofnodion yr ydych o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy i Gomisiynydd y Gymraeg, os bydd y Comisiynydd yn gofyn am y cofnodion hynny.

RHAN 3

DEHONGLI'R SAFONAU

- 9** Rhaid dehongli'r safonau a bennir yn Rhannau 1 a 2 fel a ganlyn.
- 10** At ddibenion safon 72, ystyr "blwyddyn ariannol" yw blwyddyn ariannol y corff ei hun.
- 11** At ddiben y safonau, nid yw gofyniad i lunio neu gyhoeddi unrhyw ddeunydd ysgrifenedig yn Gymraeg yn golygu y dylid llunio neu gyhoeddi'r deunydd hwnnw yn Gymraeg yn unig, ac nid yw'n golygu ychwaith y dylid llunio'r deunydd yn Gymraeg yn gyntaf (oni nodir hynny yn benodol yn y safon).

ATODLEN 4 Rheoliad 3

Personau neilltuedig(1)—

- (a) sy'n darparu i'r cyhoedd wasanaethau dŵr (gan gynnwys cyflenwi neu ddsbarthu), a
- (b) sydd, yn rhinwedd penodiad o dan adran 6 o Ddeddf y Diwydiant Dŵr 1991(2), neu yn rhinwedd amrywio'r penodiad hwnnw o dan adran 7 o'r Ddeddf honno, yn ymgwymerwyr dŵr ar gyfer Cymru gyfan neu unrhyw ran ohoni.

Personau neilltuedig—

- (a) sy'n darparu i'r cyhoedd wasanaethau carthffosiaeth (gan gynnwys gwaredu carthion), a
- (b) sydd, yn rhinwedd penodiad o dan adran 6 o Ddeddf y Diwydiant Dŵr 1991, neu yn rhinwedd amrywio'r penodiad hwnnw o dan adran 7 o'r Ddeddf honno, yn ymgwymerwyr carthffosiaeth ar gyfer Cymru gyfan neu unrhyw ran ohoni.

(1) Ystyr 'person neilltuedig' yw person nad yw o fewn Atodlen 6 i'r Mesur (*Gweler* paragraff 2 o Atodlen 7 a pharagraff 1(1) o Atodlen 8 i'r Mesur).

(2) 1991 p. 56.